

VI CARTES

DE TEANO

LLUÏSA MERINO MONTES

WOMEN'S LEGACY PROJECT

Matèria: Cultura clàssica i Llatí

I. Carta a Eubule

Teano a Eubule. Salut!

Sent dir que eduques els teus fills en una vida molla. Tanmateix, el característic d'una bona mare no és atendre el plaer dels seus fills, sinó encaminar-los a la moderació.

Vigila, doncs, que no faces la tasca de qui estima, sinó de qui adula, ja que, quan el plaer s'immisceix en l'educació dels nens, els fa indisciplinats. Què hi ha més agradable per als joves que els hàbits del plaer?

És necessari, per tant, estimada, que la criança dels nens no esdevinga en una mala educació. La mol·lície és distorsió de la naturalesa quan els nens es tornen amants del plaer en les seues ànimes i de la sensualitat en els seus cossos, de manera que defugen l'esforç de l'ànima i són massa delicats de cos. És necessari així mateix que els nens que s'eduquen s'habituen a coses que els donen por, encara que hages de disgustar-los o afligir-los, perquè no siguen esclaus dels seus sentiments, desitjosos de plaer i reticents a l'esforç, sinó per a que respecten el que és bo per damunt de tot, s'aparten del plaer i suporten el dolor. Que no queden farts d'aliments ni complaguts en tots els plaers, perquè açò és causa de completa indisciplina en els nens ni se'ls ha de permetre dir-ho i provar-ho tot, especialment si t'inquietes cada vegada que ploren i t'alegres quan riuen i somrius amb indulgència, encara que peguen a la nodrissa o et diguen paraules grolleres. Tampoc has d'esforçar-te en proporcionar-los frescor en estiu i excessiu calor en hivern ni en tractar-los amb massa delicadesa.

Els nens pobres no gaudeixen de res d'açò, i així i tot es crien fàcilment, no creixen menys i són, amb diferència, més forts.

Però tu cries els teus fills com si foren plançons de Sardanàpal, i amb els plaers debilites la seua força viril. Així, què és el que es pot fer d'un nen que, si no li porten prompte de menjar, plora, i, quan menja, busca el delit de les lllaminadures; que si fa calor, defalleix, i, si fa fred, tremola; que si algú el renya, planta cara; i, si ningú l'ajuda a obtenir allò que li plau, s'entristeix; que, si no mastega alguna cosa, mostra mal humor; que malgasta el temps darrere del plaer, i, pegant-li voltes, acaba per afonar-se en el desenfrenament?

Procura, doncs, estimada -sabent que els nens que viuen en el luxe, quan es fan homes esdevenen esclaus- privar-los de tals plaers, donant-los així una educació austera en lloc de molla; permet-los de suportar la fam i la set, el fred i el calor, així com la vergonya que puguen causar-los els seus companys o els seus vigilants. D'aquesta manera, serà possible que els teus fills arriben a ser nobles d'ànima, tant si estan en tensió com relaxats. Ja que els esforços, estimada, són per als nens com mordents que els empenten a perfeccionar la seua virtut; i, si es submergeixen en ells suficientment, adquireixen el tint de la virtut de la manera més adient. Vigila, doncs, amiga meua, que, de la mateixa manera que de les vinyes mal cuidades s'obtenen fruits deficients, els teus fills, a causa de la mol·lície, no produïsquen els fruits dolents de la desmesura i d'una gran inutilitat.

Que ho passes bé.

II. Carta a Euclides

Teano al metge Euclides. Salut!

Ahir algú es va trencar una cama i un home va anar a ta casa a cridar-te. Jo mateixa em trobava junt al ferit, ja que es tractava d'un dels meus amics. Però només tornar, l'enviat ens va dir que també el metge es trobava mal i que sentia dolors en el cos. Aleshores jo, ho jure pels déus, oblidant-me del meu amic, vaig tindre sols el metge en ment i vaig pregar a Panacea i a Apol·lo, el de l'insigne arc, que no li succeïra res enutjós. Amb tot, com que encara estic angoixada, t'envie unes lletres, ja que vull saber com te trobes, si no t'ha empitjorat l'estómac, si la febre no t'ha perjudicat el fetge i si no tens cap lesió orgànica. Així, despreocupant-me de les moltes cames dels meus amics, t'expresse, excel·lent metge, els meus millors desitjos en pro de la teua preada salut.

III. Carta a Eurídice

Teano a l'admirable Eurídice. Salut!

Quina pena afligeix la teua ànima? T'angoixes per un altre motiu o perquè aquell amb qui estàs casada freqüenta una cortesana i d'ella obté plaer sensual? No és necessari que t'ho prengues així, oh, la més admirable entre les dones! És que no veus que també l'oïda, quan s'acaramulla del plaer

de la música de l'orgue i vessa de la seua melodia, en acabar saciat d'ella, gusta aleshores de la flauta i escolta con delectació la caramella? Encara que, quina relació existeix entre la flauta, per un costat, i, per l'altre, els acordes musicals i l'admirable so d'un orgue de la més suau factura? Així has de pensar amb relació a tu i a l'hetera amb què el teu marit conviu: per la seua condició, naturalesa i raó, ell t'estima a tu; però, un dia, quan li arriba la sacietat, aleshores, de pas, entra en casa d'una hetera. I també perquè quins posseeixen un gust corromput, guarden un cert amor pels aliments que no són bons.

IV. Carta a Cal·listo

Teano a Cal·listo. Salut!

A vosaltres, joves, en el moment en què contraieu matrimoni, se vos confereix, segons el costum, el poder per a manar als que treballen en la casa. Però amb freqüència convé acudir als ensenyaments de les dones de més edat, que sempre saben donar un consell per al govern de la casa. Així, està bé, al principi, aprendre el que no coneixeu i considerar que el consell més apropiat és el de les dones majors. En aquests assumptes, en efecte, l'ànima d'una jove ha de ser educada com si fora verge. La principal autoritat de les dones en la casa és la que tenen sobre les serventes. Però més important encara, estimada, és la benevolència amb els esclaus. I aquesta no s'adquireix junt amb els seus cossos; al contrari, és amb posterioritat que les senyores prudents l'aconsegueixen. La causa d'açò és dar un tracte just als esclaus, a fi que no queden retuts per un treball esgotador, ni incapacitats per les privacions, ja que són homes per naturalesa. Hi ha algunes senyores que suposen beneficiós el que justament és més perjudicial: els mals tractes a les serventes, negant-les el que és necessari. I en conseqüència, si bé s'estalvien la renda de quasi un òbol, acaben pagant amb danys majors: rancor i perverses insídies. És de la teua incumbència, per cert, tindre preparada una mesura de la ració alimentària, en proporció a la quantitat de treball diari de quins treballen la llana.

Pel que fa a la dieta, el que s'ha dit fins ací serà suficient. Quant a la indisciplina, el que és convenient per a tu és no ser condescendent en profit d'aquelles. S'ha de castigar les serventes segons la pena que els corresponga, pensant que, d'una part, la crueltat no comporta res agradable per a l'ànima, i, d'altra, que el repudi de la maldat no és un àrbitre inferior a la reflexió. En cas que l'excés de maldat de la serventa siga invencible, serà necessari expulsar-la per mitjà de la venda.

Perquè el que és aliè a les necessitats de la casa, també ho és a les necessitats de les mestresses. Acata la sentència del magistrat, ja que per mitjà d'ella es coneix la veritat del deliri en relació amb la condemna, i la gravetat de les faltes segons el castic merescut.

Amb tot, la clemència i la gràcia de les senyores lliuren de castics a les serventes que han comés alguna falta. D'aquesta manera conservaràs el que és convenient i apropiat a la teua manera de viure. Perquè algunes senyores, estimada, portades per la seua crueltat, embrutides per causa dels cels i la còlera, assoten els cossos de les serventes com si escriviren per al seu propi record el cas extrem de la seua amargura. I, si algunes serventes consumeixen el seu temps treballant amb tenacitat, altres busquen la seua salvació en la fugida i algunes altres deixen de viure donant-se mort amb la seua pròpia mà; al final, la soledat de les senyores, que es lamenten de la seua insensatesa en els assumptes de la casa, comporta un desolat remordiment.

Ja saps, estimada, per comparació amb els instruments musicals, que aquests sonen millor quan estan un poc destensats, i en canvi, quan estan tensats en demesia, rebenten. El mateix succeeix en relació amb les serventes: és cert que molt de relaxament produeix un efecte contrari a l'obediència, però una vigilància estricta deslliga les forces instintives de la naturalesa. Per tot això, és necessari ser prudents: la mesura és el millor en tot. Porta't bé.

V. Carta a Nicòstrata

Teano a Nicòstrata. Salut!

He sentit parlar de la bogeria del teu marit, diuen que té una hetera i tu, per la teua part, el mires amb cels. Però, estimada, he conegut molts homes amb aquesta mateixa malaltia, doncs queden com si foren retinguts i controlats per aquestes dones i perden el cap. Per altre costat, tu estàs desanimada tant de nit com durant tot el dia i angoixada, i trames alguna cosa contra ell. No ho faces, estimada! Perquè la virtut d'una dona casada no és la vigilància estreta del marit, sinó la col·laboració. La col·laboració és suportar l'errada. A més, si té tractes amb una hetera, és per plaer, però amb la seua dona és per a profit. És avantatjós no mesclar el mal amb els mals ni afegir bogeria a la bogeria. Algunes faltes, estimada, quan se censuren, s'aviven encara més; però quan es mantenen quietes, en efecte, es detenen, com es diu que el foc s'apaga amb la quietud. Perquè, si en censurar-lo quan vol escapar de la teua atenció, li lleves el vel de la seua passió, aleshores

realitzarà la seua falta obertament. Però tu creus que l'amor pel teu marit no és la bondat; perquè aquest és el don de la societat. Per tant, considera que ell va a l'hetera per diversió, però està present amb tu per a viure una vida amb tu, i t'estima amb intel·ligència, però a eixa dona, amb passió.

Tanmateix, el moment d'açò és curt, ja que té simultàniament clímax i satisfacció i ocorre ràpidament i es deté. En efecte, l'amor per una hetera és de curta duració per a un home que no és del tot malvat, perquè què hi ha més buit que el desig que s'obté d'allò que és injust? Per aquesta raó, en algun moment se n'adonarà que està degradant la seua vida i deshonorant la seua pròpia decència, ja que ningú que siga prudent continua en una ruïna de la seua pròpia elecció. Per tant, quan siga cridat pels deures justos que té envers tu i veja el menyspreu de la seua vida, aleshores t'escoltarà i, en no poder suportar l'ultratge de la censura, se'n penedirà.

Però tu, estimada, viu diferenciant-te de l'hetera, no sigues como ella, sinó sobreixint en el teu comportament ordenat envers el teu marit i en l'atenció a ta casa, en el teu tracte amb les esclaves i en l'amor tendre als teus fills. Per tant, no has de tindre cels d'ella (només és correcte sentir cels de les dones virtuoses) i has de presentar-te disposta a la reconciliació. Perquè els trets nobles ofereixen bona disposició fins i tot amb els enemics, estimada, i l'honor és un producte de la bondat noble solament i, per mitjà d'ella, una esposa pot superar el seu marit en autoritat i donar-se a si mateix l'honor en lloc de servir l'enemic.

Per això, quan siga atès pacientment per tu, s'averkonyirà encara més i desitjarà reconciliar-se ràpidament i t'estimarà intensament, ja que ha arribat a reconèixer la seua injustícia respecte a tu, perquè compren la teua atenció a la seua manera de viure i rep la prova del teu amor cap a ell. I, així com les desgràcies del cos esdevenen un plaer quan cessen, així mateix les diferències entre els amants comporten reconciliacions més amoroses.

Però resisteix els designis del teu sofriment! Perquè ell està malalt i fa que et poses malalta també de pena. I com ell ha danyat la seua honra, t'incita a danyar també la teua. I com ell està perjudicant molt la seua vida, t'anima també a perjudicar molt el teu avantatge. Per aquestes coses, semblarà que t'enfrontes a ell i, en castigar-lo, et castigues a tu mateix també. Perquè, encara que et divorcies i te'n vages, aleshores provaràs la teua fortuna amb altre home després d'haver-te divorciat del primer home i, si eixe home et vulnera de manera similar, de nou [provaràs] amb un altre home

(perquè la viudetat no és suportable per a les dones joves) o romandràs sola sense home, és a dir, soltera.

Però, desatendràs la teua llar i destruiràs el teu marit? Aleshores, suportaràs el danyo d'una vida desgraciada. Però, et venjaràs de l'hetera? Ella estarà en guàrdia per a defendre's i, potser, vulga venjar-se també; una dona que no es ruboritza és una bona lluitadora. Però, és bo bregar tots els dies amb el teu marit? I per quina raó?

Perquè les bregues i els retrets no frenen la intemperància, sinó que augmenten el desacord amb el seu avanç. Planeges alguna cosa contra ell? No, estimada, els drames tràgics, en què Medea actuava transgredint la llei, ens han ensenyat a dominar la ira gelosa mantenint-la en ordre.

Però, igual que u ha de mantenir les mans allunyades d'una malaltia ocular, així també has de deixar de costat el reclam del teu sofriment, ja que, suportant amb paciència, s'extingirà la seua passió més ràpidament.

VI. Carta a Timònides

Teano a Timònides. Salut!

Qué hi ha de comú entre tu i jo? Per què sempre ens calumnies? És que no saps que nosaltres per tot arreu et lloem, mentre tu fas el contrari? Però adona-te'n també que, encara que nosaltres et lloem, no hi ha qui ens crega; i que quan tu ens calumnies, no hi ha qui t'escolte. Per això m'alegra que així ho contemple la divinitat i que siga sobretot la veritat qui decidisca.

- Textos extrets de: Mercedes Gutiérrez, Montserrat Jufresa, Cristina Mier i Félix Pardo (1996), "Teano de Crotona", en *Enraonar* 26, p. 95-108
- Traducció pròpia al català.
- Els textos en grec es poden trobar en (consultat el 24/07/2023): <https://www.hs-augsburg.de/~harsch/graeca/Chronologia/S_ante06/Theano/the_epis.html>